

отриманих даних. Недоліком є необхідність у детальному структуруванні проблеми.

ІНДЕКС РОЗВИТКУ ЛЮДСЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ У ПРИЗМІ СУЧАСНОГО ВЕКТОРУ РОЗВИТКУ СВІТУ

Станкевич І.В., д.е.н, професор, Сокол К.Є., студент

Одеська державна академія будівництва та архітектури, м.Одеса, Україна

Індекс розвитку людського потенціалу (далі – індекс розвитку людського потенціалу) – щорічно обчислюваний інтегральний показник, який використовується для порівняння та вимірювання рівня життя, рівня освіти, рівня освіти та тривалості життя тощо. території. Це стандартний інструмент для порівняння рівня життя в різних країнах і регіонах. Індекс – це звіт про розвиток людського потенціалу, який публікується в рамках Програми розвитку ООН.

Метою даної роботи є аналіз «Індексу розвитку людського потенціалу» як кількісного показника для оцінки розвитку певної території (країни) відповідно до вимог, які висувають тенденції розвитку сучасного світу.

Індекс людського розвитку вимірює досягнення країни в галузі охорони здоров'я, освіти та реальних доходів громадян на основі таких показників:

- Індекс очікуваної тривалості життя: здоров'я та довголіття, що вимірюється середньою очікуваною тривалістю життя при народженні; індекс освіти: доступ до освіти, вимірюваний середньою очікуваною тривалістю навчання дітей шкільного віку та середньою тривалістю навчання дорослого населення;
- Індекс ВНД: гідний рівень життя, виміряний у вигляді валового національного доходу на душу населення в доларах США;
- Індекс людського розвитку, скоригований на соціально-економічну нерівність – Беручи до уваги нерівність за всіма трьома вимірами Індексу людського розвитку, середнє значення «розраховується» для кожного виміру

на основі рівня нерівності.

- Індекс гендерної нерівності – індекс людського розвитку, дезагрегований за статтю, визначений як співвідношення ІЛР жінок і чоловіків;
- Багатовимірний індекс бідності.

Сукупність усіх компонентів, представлених на (рисунку 1), разом із динамікою зміни їх рівня чітко вказує на економічні, культурні, соціальні потреби, потребу у визначеності майбутньої території (Країна) [1]. території (країні) [1].

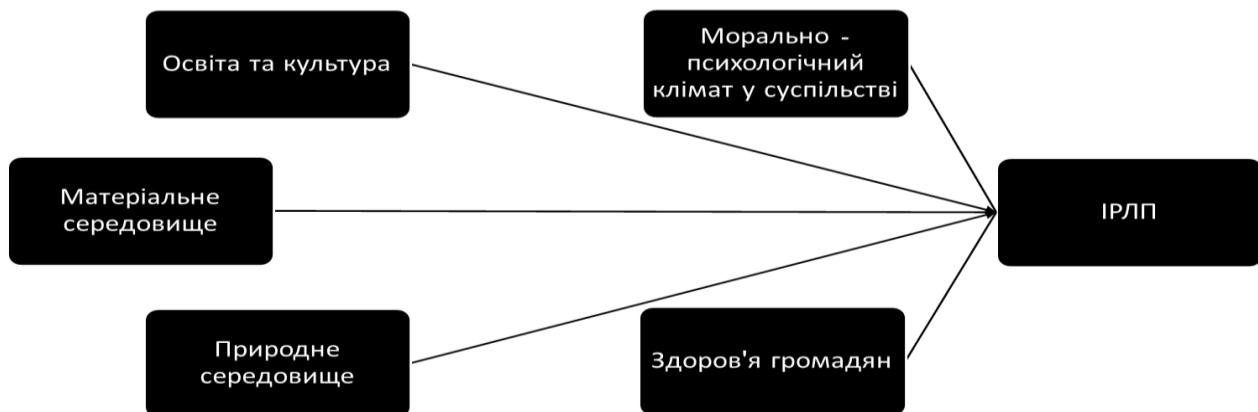

Рис. 1 – Основні складові ІРЛП у призмі гідного способу життя в країні

Вихідна ідея концепції людського розвитку, яка у 1990 р. на момент створення ІРЛП пакистанським економістом Махбубом уль-Хаком (Mahbub ul-Naq) вважалася радикальною, була досить простою: суспільний розвиток, розвиток певної території (країни) слід оцінювати не лише за національним доходом, як це довго практикувалося, але також по досягненнях в області здоров'я та освіти, які піддаються виміру в більшості країн. В основу Індексу покладені не суб'єктивні оцінки експертів, а реальні числові показники, узяті з офіційних джерел, тому вважається, що він відносно об'єктивний і піддається верифікації.

У 2010 році сімейство індикаторів, які вимірюють ІРЛП, було розширене, а сам Індекс піддався істотному корегуванню. На додаток до використовуваного ІРЛП, який є зведеним показником, що спирається на середні по країнах статистичні дані, і що не враховує внутрішньої нерівності, були введені три нові індикатори:

- індекс розвитку людського потенціалу, скорегований з урахуванням соціально-економічної нерівності (ІРЛПН);
- індекс гендерної нерівності (ІГН);
- індекс багатовимірної бідності (ІББ).

Зміст показника полягає в такому: чим ближче ІРЛП до одиниці, тим вищі можливості для реалізації людського потенціалу завдяки поліпшенню рівня освіти, доходу і тривалості життя.

За аналізом відкритих джерел інформації бази даних ООН щодо ІРЛП за останні 10 років, слідує, що перші місця майже незмінно посідали такі країни: Швейцарія, Норвегія, Ісландія, Гонконг, Китай, Австралія.

Доповіді про розвиток людини готуються на регіональному, національному та міжнародному рівні. Підсумковий звіт підсумовує всі основні показники рівня життя населення країни та регіону, наведені у звіті. При визначенні рейтингу враховується багато факторів, таких як ситуація у сфері прав людини і громадянських свобод, здатність брати участь у суспільному житті, соціальна захищеність, територіальна та соціальна мобільність населення, рівень культурної культури. розвиток населення, доступ до інформації, охорона здоров'я, безробіття, злочинність, захист навколишнього середовища тощо.

Найбільша складність розрахунку HRI пов'язана з необхідністю отримання порівнянних показників за відсутності необхідної соціальної статистики в багатьох країнах, що розвиваються, в деяких частинах країн з перехідною економікою.

Слід також зазначити, що деякі дані, надані національними статистичними агентствами, не завжди є достовірними, оскільки деякі уряди свідомо звеличують ситуацію у своїх країнах. Зараз час ІРЛП охоплює 190 держав-членів ООН, а також спеціальні адміністративні регіони – Гонконг (Китай) та Палестинські території (Ізраїль). Однак через відсутність надійної статистики рейтингові таблиці зазвичай містять меншу кількість держав. Країни, які не бажають або не можуть надати статистику щодо компонентів ІРЛП, не

включаються в рейтинг і розглядаються окремо. Звіти ООН про людський розвиток зазвичай складаються із запізненням на два роки, оскільки вони вимагають міжнародного порівняння після того, як національне статистичне управління опублікує дані.

У доповіді ПРООН 2013 представлені дані щодо Індексу, розраховані за підсумками 2012 року. У 2013 році рейтинг за ІРЛП охоплює 186 держав і територій. Ще 8 країн не включені в рейтинг через відсутність достовірних статистичних даних (Південний Судан, Північна Корея, Маршалові Острови, Монако, Науру, Сан-Марино, Сомалі, Тувалу).

Серед 175 країн у 2000 р. Україна за величиною ІРЛП займала 66 місце. В 2010 р. серед 187 країн – 71-е місце, а в 2015 серед 186 країн – 73-е місце. При цьому, ІРЛП у 2015 р. на 0,010 вище за дані 2010 р. (див табл.1).

Таблиця 1 – Індекс розвитку людського потенціалу країн світу за даними 1990-2021 рр.

Країни	Роки							
	1990	2000	2010	2015	2018	2019	2020	2021
США	1) 0,872	5) 0,891	16) 0,911	18) 0,920	18) 0,927	18) 0,930	21) 0,920	21) 0,921
Японія	6) 0,845	13) 0,877	23) 0,898	19) 0,918	19) 0,923	20) 0,924	19) 0,923	19) 0,925
Норвегія	7) 0,838	1) 0,913	4) 0,941	2) 0,953	1) 0,962	2) 0,961	1) 0,959	2) 0,961
Україна	35) 0,729	66) 0,700	71) 0,764	73) 0,774	73) 0,783	73) 0,786	77) 0,775	76) 0,773
Польща	43) 0,716	37) 0,739	37) 0,841	33) 0,868	36) 0,877	36) 0,881	36) 0,876	34) 0,876
росія	26) 0,743	54) 0,732	54) 0,796	49) 0,824	48) 0,841	48) 0,845	50) 0,830	52) 0,822

Примітка: 1), 2) ... – рейтингове місце країни за величиною ІРЛП; 0,872 ...0,921 - величина ІРЛП країни у певному році.

Джерело: складено авторами відповідно даних [2].

Але дослідження, проведене на роботі, не враховувало соціальну нерівність, тобто компоненти індексу не можна прямо порівнювати з компонентами в попередніх звітах.

Після коригування ІРЛП, який вимірює охорону здоров'я, освіту та рівень життя в країні, два інші елементи — викиди вуглекислого газу в країні та споживання ресурсів — припускають, що якщо хороші люди існують, і стан планети є тим, що визначає ядро людства прогресу.

Виникає нова картина світу, яка дає менш оптимістичну, але чіткішу оцінку прогресу людства, враховуючи індекс людського розвитку, скоригований на тиск Землі. Наприклад, понад 50 країн не класифікуються як країни з дуже високим рівнем людського розвитку через їхню залежність від паливних корисних копалин і споживання ресурсів.

Незважаючи на ці регулювання, подібні держави як Коста-Ріка, Молдова та Панама просуваються вгору на 30 позицій, визнаючи, що ослаблення тиску на планету можливе.

Згідно з новими оцінками, ближче до 2100 року найбільш небезпечні країни світу будуть щорічно до 100 зайвих днів крайніх атмосферних умов завдяки зміні клімату щорічно - число, яке може бути скорочено вдвічі, якщо Паризька згода про зміну клімату буде абсолютно реалізована.

При цьому викопні види пального досі субсидуються: згідно з цитованими у звіті інформації Міжнародного валютного фонду, повна ціна народних дотацій на викопне паливо – зокрема на його непрямі витрати – розцінюється більш ніж 5 трлн.

США на рік, або 6,5 відсотків світового ВВП. Лісовідновлення та кращий догляд за лісами можуть забезпечити лише чверть тих заходів, яких ми маємо вжити до 2030 року, щоб не допустити підвищення глобальної температури повітря на два градуси Цельсія порівняно з доіндустріальним рівнем[3].

Проведений в роботі аналіз такого показника, як індекс розвитку людського потенціалу, дозволив дійти висновку, що він є одним із найбільш об'єктивних показників кількісного виміру розвитку певної території (країни), але методологія його оцінювання потребує подальшого розвитку та доопрацювання, зокрема введення до розрахунку показнику тиску на планету

та нерівності у суспільстві, що окреслює віхи сучасних тенденцій розвитку світу.

При цьому, всім країнам час переглянути свої шляхи до прогресу, повністю враховуючи небезпечний тиск, який людство чинить на планету, й усунути грубий дисбаланс сил і можливостей, що перешкоджає змінам, що дійсно змінить реалії досліджуваної проблеми.

Література:

1. Станкевич І.В., Зубілевич К.С. Від якості освіти – до якості життя: *матеріали III міжнар. науково-практ. конф. «Економіка та управління в умовах побудови інформаційного суспільства»*. Секція 2 Організаційно-управлінська та маркетингова діяльність в умовах побудови інформаційного суспільства, (Одеса, 17 – 18 квітня 2014); у 3-х частинах. Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова. 2014. ч. 2. С. 11 – 14.

2. Human Development Index (HDI). URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI>

3. Україна продовжує крокувати вперед до кращого розвитку людського потенціалу. URL: <https://ukraine.un.org/uk/105324-ukraina-prodovzhue-krokovati-vpered-do-kraschogo-rozvitku-lyudskogo-potencialu>

МОНІТОРИНГ ЗАБУДОВИ ЗАПОВІДНОЇ ТЕРИТОРІЇ

¹Татаров Р. В., аспірант, ²Артамонова А.В., магістр

¹Кременчуцький національний університет ім. М. Остроградського,
м.Кременчук, Україна

²Київський національний університет ім. Т. Шевченко, м.Київ, Україна

Заповідні території, особливо такі, що розташовані в привабливих для відпочинку та активного дозвілля небагатолюдних місцях, спонукають певну категорію відвідувачів до влаштування на свій розсуд благоустрою вибраних ними земельних ділянок. Нерідко такі бажання реалізуються самовільною забудовою, що несумісне з статусом заповідної території.